

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes uzruna Starptautiskajā seminārā: Holokausta izpētes jautājumi Latvijā 2001.gada 29.novembrī

Cienījamais priekšsēdētāja kungs !

Dāmas un kungi !

Ir pagājis tikai viens gads no iepriekšējās konferences un vēsturnieki atkal tiekas Rīgā, lai izdarītu secinājumus par aizvadītā gada laikā Latvijā paveikto holokausta pētniecības jautājumā.

Holokausts ir viens no smagākajiem un sāpīgākajiem jautājumiem nesenaajā Latvijas XX gadsimta vēsturē. Tas ir saistīts ar Otro pasaules karu, ar nacistiskās Vācijas okupācijas laiku. Vēlos atgādināt, ka holokausts nav tikai Latvijas traģēdija, tā, pirmkārt, ir Vācijas, daudzu Eiropas valstu un pat visas pasaules problēma. Genocīdu pret ebreju tautu īstenoja nacistiskās Vācijas režīms. Tā bija šīs totalitārās valsts centralizēta, plānveidīga politika, kurā tika iesaistīti arī daudzu Eiropas okupēto valstu iedzīvotāji, tajā skaitā arī neliels daudzums Latvijas iedzīvotāju.

Holokausts ir atstājis briesmīgas pēdas Latvijas zemē. Tieši pirms 60 gadiem, līdz ar nacistu ienākšanu sākās holokausta šausmas. Tūkstošiem cilvēku tika iznīcināti Rumbulā, Biķernieku mežā, Liepājā, Daugavpilī un daudzās mazpilsētās. Latvijā tika nogalināti arī no Vācijas, Austrijas, Čehijas un citām valstīm atvestie ebreji. Mūsu visu pienākums ir ne tikai noskaidrot patiesību par šo traģēdiju, pieminēt nevainīgos upurus, bet arī nepieļaut tādu noziegumu atkārtošanos nākotnē.

Veidojot demokrātisku valsti un tolerantu sabiedrību, mēs nedrīkstam izvairīties no ieskatīšanās mūsu vēstures tumšajās lappusēs. Mums jāzina mūsu vēsture, mūsu kopēja pagātne, jo tikai tāds cilvēks, tāda sabiedrība var būt patiesi brīva, vienota un stabila, kura zina un nebaidās izvērtēt savu pagātņi un vēsturi. Domāju, ka Vēsturnieku komisijas šīs dienas seminārs ir solis šajā virzienā.

Latvija pēc neatkarības atjaunošanas pašā augstākajā politiskajā līmenī ir nosodīja holokaustu — nevainīgu cilvēku masveida iznīcināšanu tikai tādēļ, ka viņi piederēja ebreju tautai. Holokausts parādīja, ka latviešu tautai, tāpat kā citām tautām Eiropā, bija gan varoņi, gan arī noziedznieki. Varoņi bija tie, kas par spīti nāves draudiem, centās glābt ebrejus. Savukārt noziedznieki bija tie, kuri pielika savas rokas daudzu desmitu tūkstošu Latvijas ebreju noslepkavošanā.

Mums visiem kopā jāsaprot, ka holokausts, kas notika Latvijas teritorijā, vispirms bija ebreju tautas traģēdija, bet ne mazākā mērā visas Latvijas sabiedrības traģēdija. Domājams, ka mūsdienās būtiski ir ne tikai izpētīt vēl līdz šim nezināmās holokausta epizodes, atklāt īstos vainīgos un atbildīgos par pastrādātajiem noziegumiem, bet arī pārvarēt šo notikumu sekas mūsu morālē, mūsu apziņā. Holokaustā bija vajātie, nozieguma izpildītāji, līdzzinātāji un malā stāvētāji. Tikai atklāta un objektīva attieksme pret šiem procesiem ļaus mums droši raudzīties rītdienā un cerēt arī uz latviešu tautas sāpju un ciešanu izpratni pasaulē.

Kaut cik nopietna holokausta izpēte Latvijā padomju okupācijas gados nenotika. Padomju Savienībā bija noraidoša attieksme pret ebreju totālās iznīcināšanas problemātiku, par daudz aktuālāku tika uzskatīta cīņa pret cionismu. Ar Latvijas

valstiskuma atjaunošanas, 90.gadu sākumā, aizsākas nopietns pētnieciskais un izglītojošais darbs. Sistematizētāks tas kļuva no 1998.gada, kad tika nodibināta Vēsturnieku komisija, kuras darbības laikā jau noorganizētas divas starptautiskas konferences, kā arī uzsākta pētījumu publicēšana latviešu un angļu valodā. Ir uzlabojusies holokausta vēstures pasniegšana Latvijas skolās, ir sākušies Latvijas skolotāju pieredzes braucieni uz Izraēlu. Pakāpeniski mainās arī sabiedrības attieksme pret holokausta pētniecību. Mūsdienās izpētes darbs notiek visos Latvijas vēstures akadēmiskās pētniecības centros: Latvijas Universitātes Vēstures Institutā, Jūdaikas centrā, Latvijas Okupācijas muzejā, muzejā “Ebreji Latvijā” u.c.

Cienījamie klātesošie, neraugoties uz jau paveikto, mums vēl priekšā ir ejams tāls un garš ceļš. Ceru, ka šīsdienas seminārs un tajā nolasītie referāti un diskusijas mūs tuvinās patiesībai un veicinās objektīvāku pagātnes notikumu izpratni.